

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

10
2023

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti

08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:
Sharipov Qo'ng'irotboy Avezimbetovich

Elektron nashr. 714 sahifa, 30-oktyabr, 2023-yil.

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Salimov Oqil Umrazqov, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Toshkulov Abduqodir Hamidovich, i.f.d., prof., TDU rektori
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Sharipov Qo'ng'irotboy Avazimbetovich, t.f.d., prof., TDIU rektori
Oblamuradov Narzulla Naimovich, i.f.n., dotsent
Djumaniyazov Maqsud Allanazarovich, Qoraqalpog'iston Respublikasi Tabiat resurslari qo'mitasi raisi
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Eshov Mansur Po'latovich, i.f.d., prof., TDIU Akademik faoliyat bo'yicha prorektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Maqsud Abdullayevich, p.f.d., prof., TDIU Moliya-iqtisod ishlari bo'yicha prorektori
Karimov Norboy G'aniyevich, i.f.d., prof., TDIU huzuridagi PKQTMO tarmoq markazi direktori
Hakimov Nazar Hakimovich, f.f.d. TDIU profesor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU Marketing kafedrasida professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., prof., Atrof-muhit va tabiatni muhofaza qilish texnologiyalari ilmiy-tadqiqot instituti
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoira Azimovna SamDu IS instituti professori
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., Toshkent arxitektura-qurilish universiteti katta o'qituvchisi
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Nomozova Qumri isoyevna Geologiya fanlari universiteti "Iqtisodiy geologiya" kafedrasida dotsenti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU Ilmiy tadqiqotlar va innovatsiyalar departamenti rahbari
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU huzuridagi PKQTUMOTMXHB mutaxassis

Ekspertlar kengashi:

Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Imomqulov To'liq Burxonovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Qishloq xo'jaligida innovatsion xizmatlar infratuzilmasini rivojlantirishning nazariy asoslari.....	8
Sharipov Kongratbay Avezimbetovich , professor, Zaynutdinova Umida Djalalovna , dotsent	
O'zbekiston-Turkiya do'stligi azaliy qadryatlarimiz zaminida yashab kelmoqda.....	13
O'sman Mesten , Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya-O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari	
O'zbekistonda turizm sohasining rivojlanishini davlat tomonidan	
qo'llab-quvvatlash mexanizmini takomillashtirish.....	15
Akkulov Abdulaziz Uralboyevich , mustaqil tadqiqotchi	
O'zbekiston Respublikasini "Yashil" iqtisodiyotga o'tish istiqbollari. Muammolar va yechimlar.....	19
Mirzayev Bexruz Abdulla o'g'li , doktorant	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda "Yashil" iqtisodiyotning o'rni.....	26
Sevara Yaxshimuratova Rustam qizi , assistent-o'qituvchi	
Sanoat barqarorligini ta'minlashda yashil energetikaning o'ziga xos xususiyatlari.....	29
Kadirov Abdumalik Matkarimovich	
Republikamizda "yashil iqtisodiyot"ni shakllantirishda agroxizmatlarni	
rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari.....	36
Mirzayev Q. J. , i.f.d., professor; Jonuzokov M. K. , assistent o'qituvchi	
"Yashil" obligatsiyalarni muomalaga chiqarishning nazariy va amaliy jihatlari.....	40
E. I. Nosirov , i.f.n., dotsent	
Turizm sohasidagi loyihalarni kreditlash amaliyotini takomillashtirish.....	46
Matkabulova Dilorom Xalilullayevna , PhD	
Koreya Respublikasida yashil (eko) turizmning rivojlanish yo'nalishlari va muammolari.....	51
Islomova Dilrabo Salomovna , kafedra assistenti	
Moliyaviy menejment tizimini transformatsiyalashda raqamli marketing	
samaradorligini baholashning nazariy yondashuvlari.....	55
Sobirjonov Sanjar Sobirjonovich , PhD, dotsent	
Samarqand viloyati ekologik turizm salohiyatidan samarali	
foydalanish asosida ekoturizm klasterlarini shakllantirish.....	62
Abduraxmanova Aqida Fayzulla qizi , i.f.b.f.d.; Axrоров Farxod Baxriddinovich , i. f. n.; Xo'jamov Bobur , tadqiqotchi	
Ichki turizmni rivojlantirishda davlatning o'rni.....	68
Dehqonov Burxon Rustamovich , tayanch doktorant	
O'zbekistonda turizm sohasini rivojlanishiga global trendlarning ta'siri.....	72
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich , i.f.d., professor	
Assessment of the Current State of the Market and Procedure For Lending	
to Subjects of Tourism Services of the Republic of Uzbekistan.....	79
Karimova Aziza Maxomadrizoyevna , PhD, docent; Maqsudov Orif Shakirovich , assistant	
Islomiy moliya instrumentlari (muzoraba va mushoraka) va ularni tijorat banklarida qo'llash.....	84
Madraximova Gulasal , dotsent; Safarova Nasiba , magistrant	
Mamlakatimizda "Yashil" iqtisodiyot asosida barqaror rivojlanishni ta'minlashning o'ziga xos jihatlari.....	90
Mustafaqulov Yangiboy Bo'riqulovich , Todjimamatova Mashhura Erkinovna ;	
Nurmatova Hilola A'zamovna ; Berdieva Aziza G'anisher qizi ; Egamberdieva Oydin Abror qizi	
Ways to Improve the Green Recovery in Uzbekistan by Investment and Trade.....	97
Nurbek Khalimjonov , assistant	
Evaluating the Path Towards Sustainable Tourism Development in the Republic of Uzbekistan.....	102
Khusniddin Egamnazarov	
Nexus Between Climate Change and Energy Consumption in Uzbekistan: A Time Series Analysis.....	106
Sarvar Mamasoliyev ; Shodiyor Toxirov	
O'zbekistonda mice turizmini barqaror rivojlanishida qulay infratuzilma.....	112
Xalimova F. N. , katta o'qituvchi	
Ichki turizmni rivojlantirishning ilg'or xorijiy tajribasi va uni	
O'zbekistonda qo'llashning iqtisodiy afzalliklari.....	115
Matkarimov Jahongir Shamuratovich , mustaqil tadqiqotchi	
Agroturizmni rivojlantirish orqali hududlarning barqaror rivojlantirish imkoniyatlari.....	122
Jo'rayeva Nargiza Abduvohidovna , kafedra dotsenti	
Turizm sektorida milliy hunarmandchilik mahsulotlarining rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlari.....	126
Xushnazarova Maxzuna Gulamdjanovna , kafedra assistenti	
Роль религиозного туризма в экономике Узбекистана.....	132
Рахимова Дилфуза Мирзакасимовна , преподаватель	
Turistik sanoatining investitsion jozibadorligini boshqarish va samaradorligini baholash.....	139
Sa'dullayeva Gulnoza Sodiq qizi , PhD	

Turizmga innovatsiyon texnologiyalarni joriy qilish shart sharoitlari	144
Po'latov Ma'murjon Murodjon o'g'li , doktorant	
O'zbekistonning "yashil iqtisodiy strategiyasi" va uni amalga oshirishning asosiy yo'nalishlari	147
Bekmirzayev Mirzoxid Adashaliyevich , dotsent	
An Analysis of the Structure of Trade Between China and Uzbekistan	150
Cao Gang , PhD Candidate	
"Daka-Tex" MCHJ XKning marketing faolyatining takomillashtirish.....	160
Musyeva Shoirazimovna , kafedra professori	
Mamalakat iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda oziq-ovqat xavfsizligining o'rni.....	164
Ibragimov G'ayrat Ablalulovich , PhD; Shukurova Nilufar Qahramonova , tadqiqotchi;	
Umirov Islombek Furkatovich , tadqiqotchi; Tojiqulov Samandar Orufjon o'g'li , tadqiqotchi	
MDH davlatlarida chorva va parandachilik o'sish dinamikasi	169
Abidov Abdujabbor Abduxamidovich , t. f.n., dotsent	
Tijorat banklarida foiz stavkaning likvidlikka ta'siri	179
Berdiyarov Baxriddin Tavasharovich , iqtisodiyot fanlari doktori, professor	
O'zbekiston moliya bozorini jahon moliya bozoriga integratsiyalashuvining dolzarb masalalari	186
Burxanov Aktram Usmanovich , i.f.d., prof.; Xudoyqulov Xurshid Xurramovich , i.f.d., prof.	
O'zbekiston Respublikasining Jahon savdo tashkilotiga a'zo bo'lishiga oid	191
Ruzibayev Jahongir Nodirovich	
O'zbekistonda ikkilamchi qimmatli qog'ozlar bozori hozirgi holati tahlili.....	194
Ro'ziqulov Abdimo'min Qussam o'g'li , mustaqil izlanuvchi	
Raqamli texnologiyalar orkali turizm industriyasini rivojlantirish usullari	200
R. P. Zarikeyev , mustaqil doktorant	
Korxona iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda inson resurslaridan foydalanish amaliyoti	206
Abdualimov Ashraf Qurbonaliyevich , doktorant	
Oliy ta'lim muassasalarida to'lov-kontrakt shakli mablag'lari bo'yicha xarajatlar	
va ular hisobining amaldagi holati	211
Abdujalilova Dilnoz Abdusattorovna , doktorant	
O'zbekistonda oziq-ovqat bozori nazariy tahlili.....	216
Abduraxmanova Zuxra Toxir qizi , doktorant	
Sug'urta munosabatlarini takomillashtirishning istiqbollari	221
Abduturapova Dildora Farxodjon qizi , doktorant	
Functions of Management in Education and Its Significance	231
Akhatova Shakhnoza Akram kizi , teacher	
Qishloq xo'jaligi korxonalarini moliyalashtirishni yangicha	
usullarini o'rganishning ayrim dolzarb masalalari	235
Ametov Quvondik Mamatjanovich , mustaqil izlanuvchi	
Yog'-moy sanoati korxonalari kapitali rentabelligini oshirish yo'nalishlari.....	238
Amirzoda Hamrayev , katta o'qituvchi	
Banklararo to'lov tizimini raqamli iqtisodiyotdagi rolini oshirish choralari	244
Amonov Alisher , o'qituvchi	
Baholash faoliyatini raqamlashtirish istiqbollari.....	248
Bobirjon Aktamov , katta o'qituvchi	
Marketing xizmati samaradorligini baholashda PEST tahlil usulining ahamiyati va qo'llash imkoniyatlari	253
Boyjigitov Sanjarbek Komiljon o'g'li , katta o'qituvchi	
Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarining vujudga kelish zarurati, umumiy hisobotlarining tuzilishi	
va O'zbekistonning MHXSga o'tishida vujudga keladigan muammolar va ularni bartaraf etishning istiqbolli	
yo'nalishlari	259
Djurayeva Iroda Bahrom qizi , doktorant, o'qituvchi	
Samaradorlikni korxona iqtisodiyotida tutgan o'rni	265
Fayziyeva Nilufar Shuxrat qizi , PhD, katta o'qituvchi	
Avtomobil transporti korxonalarida amortizatsiya xarajatlari va uning hisobini takomillashtirish masalalari...	269
G'anibayev Ilxomjon Shokiraliyevich , doktorant	
Turistlar statistik hisobini olib borish bo'yicha xalqaro standartlar va tajribalar tahlili	275
Jumanova Zilola To'ychiyevna , doktorant	
Tijorat banklari ipotekali kreditlarining qaytuvchanlik holatini barqarorlashtirish choralari	280
Jumayev Muzaffar Mahmud o'g'li , kafedra o'qituvchisi	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida soliqlar va boshqa majburiy to'lovlarni	
amalga oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish.....	284
M. Samiyeva , kafedra assisenti	
Assessment of the Economic Effectiveness of the Railway Transport System	288
Mannonov Shahruhmirza Abdurashidovich , independent researcher	
O'zbekistonda mikromoliya tashkilotlarining iqtisodiy faoliyat samaradorligini oshirish yo'llari.....	294
Nazarova Muslima Nazarovna , PhD, i.f.f.d., katta o'qituvchi	

Mamlakatimizda xizmat ko'rsatish sohasini rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlari.....	301
Odilov Dilshodjon Tulqinovich	
O'zbekistonda paxtachilik majmuasining iqtisodiy samaradorligini oshirish	307
Xoliqov Tolibjon Luptullaevich , kafedra assistenti	
Ta'lim tizimi boshqaruvida "time menejmenti" texnologiyalarini qo'llash.....	311
Radjabova Gavxar Umarovna , kafedra dotsenti	
Improving Trade Effectiveness Through Merchandising: Theory and Practice	316
Ravshan Aliyevich Allayorov , Associate Professor	
An'anaviy moliya tizimidagi yangi yondashuv va yechimlar	319
Abrorov Sirojiddin , PhD; Bunyod Usmonov , PhD	
Ijtimoiy fondlar va maqsadli jamg'armalar faoliyatini takomillashtirish.....	325
Samiyeva Gulnoza Toxirovna , PhD, i.f.f.d.	
Tikuv-trikotaj korxonalarining brend jozibadorligini marketing strategiyalari asosida oshirish.....	332
Sh. Sh. Ziyayeva , katta o'qituvchi	
Surxondaryo mintaqasining ekoturizm salohiyati nuqtayi nazaridan baholash	337
Soatov Yusuf Xo'jayor o'g'li , mustaqil tadqiqotchi	
Совершенствование учета неиспользованных основных средств в Республике Узбекистан.....	340
Усманов Фаррух Обитжонович , научный сотрудник кафедры	
An'anaviy moliya tizimining metodologik muammolari, shuningdek moliya tizimida yuz beruvchi inqirozlar va ziddiyatli vaziyatlarning yuzaga kelish sabablari	348
Xabibullayev Dadajon Ro'ziboyevich , stajor tadqiqotchi	
Dehqon xo'jaliklarida mahsulot yetishtirish samaradorligini oshirishda tomorqa xizmati klasterlarini takomillashtirish	355
Xamrayeva Sayyora Nasimovna , kafedra professori; Ochilova Nargiza Akramovna , doktorant	
Transport xizmatlari bozorida marketing faoliyatini mexanizmlarini rivojlanishining asosiy tamoyillari	360
Nosirov Javlonbek Jamoliddin o'g'li , doktorant; Raxmatov Ziyodullo Nosirovich , dotsent	
BMT Barqaror rivojlanish maqsadlari doirasida kambag'allikni qisqartirish va oziq-ovqat xavfsizligini mustahkamlash masalalari.....	363
Yusupov M. S. , PhD	
Мировые финансовые центры точки роста экономики	369
Абдуллаев Анвар Фархадович , PhD., доцент кафедры	
XX asr jadid ma'rifatparvarlari Abdurahmon Toshkandiy va Abdulla Avloniy ijtimoiy qarashlaridagi umumiylik va xususiylik	375
Abrorxon Asatulloev Asatulloevich , PhD	
Математическое обоснование вычисления моды и медианы в статистике.....	379
Бердикулова Ирода Райимкуловна , старший преподаватель; Усманов Шахзод Шохрухович , студент	
Yirik soliq to'lovchi korxonalar faoliyatini rag'batlantirishda soliq ma'murchiligining istiqbollari.....	390
G'aniyev Shaxriddin Vohidovich , i. f. d., Saipnazarov Sherbek Shaylavbekovich , PhD	
Sog'lomlashtirish turizmi klasterlari faoliyatida innovatsion faoliyatni boshqarishning kross-innovatsiyalar asosidagi modeli	395
G'ofurov Azizbek Umarjonovich , mustaqil tadqiqotchi	
Tijorat banklari faoliyatidagi kredit risklarini boshqarishni takomillashtirish yullari.....	400
J. Y. Isakov , i.f.d, professor	
Mehnat bozorining raqamlashgan iqtisodiyotdagi statistik masalalari.....	405
A. Abduvohidov , i. f.d., professor	
Davlat oliy ta'lim tashkilotlarida xarajatlar hisobini yuritish.....	407
Karayev Payzillaxon Yusufxonovich , PhD	
Актуальная ситуация в сегменте теневой экономики в Республике Узбекистан.....	412
Кошанов Абдимурат , независимый исследователь	
O'zbekistonda moliyaviy hisob va hisobotni MHXSlariga transformatsiya qilishda asosiy vositalar hisobini tashkil etish masalalari	416
Qurbonova Shaxrinoz , doktorant	
Erkin iktisodiy hududlarda investitsion faollikni oshirish masalalari.....	420
Qilicheva Kamola Muzaffarovna , mustaqil tadqiqotchi	
Mahalliy byudjetlar xarajatlari ijrosining samaradorligini oshirish masalalari (Jizzax viloyati misolida).....	425
Mamayusupov Omonulla Mamatqulovich , erkin izlanuvchi	
Sug'urtada assistans xizmatlarini takomillashtirish	433
Maxmudov A. M.	
Цифровизация бухгалтерского учета.....	439
Мирсодикова Дилобар Дилшод кизи , самостоятельный соискатель	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatini rivojlantirishning moliyaviy mexanizmini takomillashtirish.....	445
Nasrova Kamola Ravshanovna , PhD	
Повышение эффективности депозитной политики в коммерческих банках.....	451
Нуриллаев Рахмат Ярашевич , к.с.х.н., доцент; Нуриллаев Шердил Жамолiddin угли , магистр	

Hufiyona iqtisodiyotni qisqartirish orqali mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish mexanizmlari.....	456
Pardayev Ilhomjon G'ulom o'g'li	
Uy-joy fondi boshqaruvini samarali tashkil etish	460
Berdiyeva Dilfuza Axatovna , PhD, dotsent	
Экономика знаний как высший ступень развития инновационной экономики	466
Хасанхонова Нодира Исаметдиновна , PhD	
Kichik biznes subyektlarini samarali investitsiyalashning ilg'or xorijiy davlatlar tajribasi.....	471
Ruziyeva Dilobar Isomjonovna , iqtisod fanlari nomzodi	
Davlat-xususiy loyihalarining mazmun-mohiyati, ilmiy-nazariy asoslari	481
Suleymanov Farrux Raximjonovich , mustaqil izlanuvchi	
Комплексный анализ хозяйственно-экономической деятельности и устойчивости АО "Узавтосаноат"	487
Туйчиев Комилжон Лазизович , доцент кафедры	
Экономическая сущность и важность повышения эффективности	
производства каракулеводческой продукции.....	493
Тулкин Хайтмуродович Фармонов , профессор; Нуриллаев Жамолiddин Ярашевич , докторант	
O'zbekistonda tijorat banklari emission operatsiyalarining dolzarb masalalari	499
O'ktamova Nozima Narzulla qizi , PhD, kafedra dotsenti	
Инновационные методы энергосбережения как способ повышения	
конкурентоспособности предприятия	503
Хамдамова Гавхар Абсаматовна , к.э.н., профессор	
Hudud sug'oriladigan yerlarida suv resurslaridan foydalanish holati tahlili	508
Shoxujayeva Zebo Safoyevna , i. f.n., professor, katta ilmiy xodim	
Hududlarning moliyaviy-investitsion salohiyatini oshirishning nazariy va amaliy jihatlarini	513
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi , kafedra dotsenti i.f.d.	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikda xodimlar faoliyatining axborot tizimlarini samarali tashkil qilish.....	521
Yuldashev Furqat Nurilloevich , doktorant	
O'zbekistonda raqamli iqtisodiyoti sharoitida elektron biznesni rivojlantirish yo'llari	524
Boboqulov Sanjar Baxronkulovich , PhD; Akramov G'ayrat Otabek o'g'li , talaba	
An Analysis of Green Taxation and Its Effect on Economic Growth	530
Fayzieva Nargiza Rabimovna , PhD	
Kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirishning nazariy jihatlarini	537
Qurbonov Jasurbek Pozilovich , kafedra dotsenti	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida turizm industriyasining rivojlanishi va istiqboli	540
Abdulxakimov Zuxrali Tursunaliyevich , PhD, kafedra dotsenti	
O'zbekistonda energetika korxonalari faoliyatida korporativ	
boshqaruvining baholash usullarini tahlili.....	544
Abduraxmonova Zarina Muysinjonovna , mustaqil tadqiqotchi	
O'rta Osiyo davlatlarida rekreatsiya turizmi.....	548
Shaymanova Nigora Yusupovna , doktorant	
Korxona investitsiyalari xususidagi ilmiy-nazariy yondashuvlar va qarashlar evolyutsiyasi.....	552
Eshqo'ziyev Oxunjon Oybek o'g'li , doktorant	
O'zbekiston sanoatining rivojlanish tendensiyalari, muammo va yechimlari.....	559
Shavqiyev Erkin , i. f. n.	
"Yashil iqtisodiyot"ga o'tish zaruriyati, dastaklari va uning o'ziga xos tamoyillari	565
Berdiyev Baxtiyor Sodiqovich , kafedra dotsenti	
Innovatsion faoliyatni rivojlantiruvchi omillar va ulardan samarali foydalanish yo'nalishlari	571
Ashurov Maxammadjon Sotvoldiyevich , i.f.n., kafedra dotsenti	
Ijtimoiy tarmoqlar analitikasi.....	576
S. Qulmatova , PhD, dotsent	
Analysing the Functioning of Enterprise Management in the Context of Institutional Reforms	581
Kurpayanidi Konstantin Ivanovich , Professor	
Qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishi samaradorligini baholash	586
Ruxsatova Rushana O'ktamovna , erkin tadqiqotchi	
Soliq tushumlarini prognozlashtirish modellarini qurishning klassik va intellektual usullari	593
Narmanov Ulug'bek Abdugapparovich , PhD; Maqsudov Azamat Maqsud o'g'li	
Kompaniyani samarali boshqarishda marketingning o'рни va uning tamoyillarini qo'llash istiqbollari.....	598
Usmonova Dilfuza Ilhomovna , kafedra dotsenti	
Экономическая безопасность и факторы влияющие на неё.....	602
Абдишукуров Шерзод Шавкат угли , научный сотрудник	
Oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy manbalari bo'yicha xarajatlar hisobi va uni takomillashtirish.....	608
Artikov Kurbonazar Amonovich , mustaqil ilmiy tadqiqotchi	
Innovatsion iqtisodiyot sharoitida inson kapitaliga yo'naltirilgan investitsiyalarning ahamiyati.....	614
Asamxodjaeva Shoirra Shukurullaevna , katta o'qituvchi	

Перспективы развития инноваций и роль стартапов: зарубежный опыт, проблемы и решения.....	618
Ачилова Ширин Шавкат кизи , старший преподаватель	
Tijorat banklari tomonidan jismoniy shaxslarni kreditlashda garov ta'minotini takomillashtirish	622
Bazarova Nigora Ravshanovna , kafedra dotsenti	
Sug'urta tashkilotlari investitsiya faoliyatini boshqarish masalalari	627
Kenjayev Ilhom G'iyozovich , iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)	
Organizational Factors Influencing Leadership Styles and Procurement Outcomes	632
Saidakhmedov Islomjon Uligbekovich , Scientific researcher	
Tijorat banklari faoliyati samaradorligini oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish yo'llari	637
Mirpulatova Luiza Mansurovna , doktorant	
Tijorat banklarining tadbirkorlik subyektlarini kreditlash metodologiyasining ekonometrik tahlillari.....	642
Norov Akmal Ruzimamatovich , DSc, kafedra professori	
Tijorat banklarida kreditlash amaliyotini takomillashtirish yo'llari	649
Norova Nozima Nabiyeвна , katta o'qituvchi	
Hufiyona iqtisodiyotni qisqartirish orqali mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish mexanizmlari	657
Pardayev Ilhomjon G'ulom o'g'li	
Jahondagi kuzatilayotgan globallashuv va tabiatdagi o'zgarishlar oqibatida kelib chiqayotgan turli xatarlardan himoya qilishda sug'urta tashkilotlari oldida turgan vazifalar ("O'zbekinvest" EISK AJ misolida).....	661
Sayfullo Mirzoyev	
International Experiences on Restoration of Financial Stability Through Indicators in Commercial Banking Sector	666
Solijonova Muxlisa Azamatovna	
Pensiya yoshining pensiya ta'minoti tizimiga ta'siri.....	668
Tursunov Jaxongir Pulatovich , DSc	
Mamlakat iqtisodiyotini islom moliya instrumentlari orqali rivojlantirish istiqbollari.....	673
Xalikov Ulug'bek Rustamovich , PhD	
Sug'urta kompaniyalari va tijorat banklari integratsiyalashuv jarayonini zarurligi va ahamiyati.....	678
Xudoyberdiyeva Sadoqat Abdumannonova , mustaqil izlanuvchisi	
Qishloq xo'jaligi korxonalarini davlat tomonidan qo'llab quvvatlashning innovatsion menejment tamoyillari... 683	
Shaniyazova Zamira Oralbayevna , PhD	
Тенденции развития жилищного строительства.....	688
Алиева Зилола Маматвалиевна , доцент кафедры	
Tadbirkorlik subyektlarini moliyalashtirishning innovatsion usullari.....	692
Shakirova Nigora Axralovna , kafedra dotsenti v.b.	
Nodavlat notijorat tashkilotlari mablag'larining shakllanishi va nazorat qilinishi.....	698
Xusanov Nishonboy Abdusattarovich , filologiya fanlari doktori, professor	
Спиртные напитки - вред здоровью	702
Кариева Халима Икромжоновна , старший преподаватель кафедры	
Importance of Social Infrastructure Development in Rural Areas	706
Munisa Alimova	
Davlat xizmatida agile loyiha boshqaruvi texnologiyasidan foydalanish	709
Isaqova Zebo Murodovna , f.f.n. (PhD), tadqiqotchi	

TURIZM SOHASIDAGI LOYIHALARNI KREDITLASH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH

Matkabolova Dilorom Xalilullayevna
PhD, katta o'qituvchi

Annotatsiya: Maqolada dunyo turizm industriyasidagi so'nggi yillardagi o'zgarishlar, unga va O'zbekistonda turizmning rivojlanishiga COVID–19 pandemiyasining ta'siri oqibatlar, shuningdek, O'zbekistonda koronainqirozidan chiqish jarayonidagi islohotlar tahlil qilingan hamda turizm xizmatlari eksportini yanada oshirish orqali mamlakat eksportini rivojlantirishga qaratilgan amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: Turizm, turizm industriyasi, eksport, turistik xizmat, COVID–19 pandemiyasi, inqiroz, imtiyoz, turist.

Abstract: The article analyzes the changes in the global tourism industry in recent years, the impact on it of the COVID–19 pandemic and on the development of tourism in Uzbekistan, as well as reforms in Uzbekistan in the process of overcoming the coronavirus crisis and developed practical recommendations for the development of countries' exports by further increasing the volume of exports tourist services.

Key words: Tourism, tourism industry, export, travel services, COVID–19 pandemic, crisis, privilege, tourist.

Аннотация: В статье анализируются изменения в мировой туристической индустрии за последние годы, влияние на нее пандемии COVID–19 и на развитие туризма в Узбекистане, а также реформы в Узбекистане в процессе преодоления коронакризиса и разработана практические рекомендации по развитию экспорта стран путем дальнейшего увеличения объема экспорта туристических услуг.

Ключевые слова: Туризм, индустрия туризма, экспорт, туристические услуги, пандемия COVID–19, кризис, привилегия, турист.

KIRISH

Turizm sohasi subyektlarining investitsion xarajatlarini moliyalashtirish amaliyotiga ta'sir etayotgan omillar bo'yicha o'tkazilgan tahlillarga ko'ra respublikamizda turizm sohasidagi investitsiyalarni moliyalashtirish amaliyotini takomillashtirish bilan bog'liq bo'lgan bir qator dolzarb muammolarning mavjudligini ko'rsatdi. Bu boradagi ana shunday dolzarb muammolardan biri bo'lib, moliyalashtirish manbalarining yetishmasligi hisoblanadi.

Respublikamizda qimmatli qog'ozlar bozorining rivojlanish darajasining past ekanligi, turizm sohasidagi investitsiyalarning tashabbuskorlarida pul oqimining zaif ekanligi moliyalashtirish manbalari yetishmasligi muammosini chuqurlashtirishga xizmat qilmoqda.

O'zbekiston Respublikasida qimmatli qog'ozlar bozorining rivojlanish darajasining past ekanligi qimmatli qog'ozlarni sotish yo'li bilan olingan pul mablag'lari hisobidan investitsiyalarni moliyalashtirish hajmini oshirish imkonini bermaydi. Shu sababli, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF–60-sonli Farmoni bilan tasdiqlangan Yangi O'zbekistonning Taraqqiyot strategiyasida qimmatli qog'ozlar bozoridagi aylanmaning yillik hajmini hozirgi 200 million AQSh dollaridan keyingi besh yilda 7 milliard dollarga yetkazish vazifasi qo'yildi. Buning uchun davlat korxonalarini xususiyashtirish, davlat ulushiga ega tijorat banklarida transformatsiya jarayonlarini yakunlab, 2026-yil yakuniga qadar bank aktivlarida xususiy sektor ulushini 60 foizgacha yetkazish vazifasi qo'yilgan.

Yuqorida qayd etilgan holatlar, pirovard natijada, kapital bozorini rivojlantirishga va banklararo raqobat muhitini yaxshilanishiga olib kelishi kerak. Bu esa, investitsiya loyihalarining moliyaviy resurs ta'minotini yaxshilanishiga olib keladi.

Turizm sohasida faoliyat yuritayotgan xo'jalik yurituvchi subyektlarning pul oqimini zaifligi pul mablag'larining joriy aktivlar hajmidagi salmog'ini kichik ekanligi bilan izohlanadi. Bu esa, o'z navbatida, ushbu subyektlarda pul mablag'lari kirimi bilan chiqimi o'rtasidagi mutanosiblikni ta'minlanmaganligi bilan izohlanadi.

Korporativ moliyada kapitalning real bahosi mablag'larni jalb qilish uchun sarf qilinadigan vaqt va risk omillarini ham o'z ichiga oladi¹.

Shu bilan birga, e'tibor qaratish talab etiladigan darajada murakkabliklar, aniqlik darajasini pasaytiruvchi obyektiv va subyektiv omillar mavjudligiga qaramasdan kapital yoki uning alohida komponentlari bahosini aniqlash, hech bo'lmaganda taxminiy bahosini belgilash muhimdir.

Turizm sohasidagi investitsiyalarni moliyalashtirish amaliyotini takomillashtirish bilan bog'liq bo'lgan dolzarb muammolardan yana biri – bu investitsiya loyihalari bilan bog'liq bo'lgan risklarni boshqarish amaliyotini takomillashtirmaganligidir.

Investitsiya loyihalari to'la quvvatda ishlamasligi ularning texnik-iqtisodiy asosnomasida ko'rsatilgan ko'rsatkichlar bilan haqiqatdagi ko'rsatkichlar o'rtasida jiddiy farqlanishlarni yuzaga kelishiga olib keladi. Bunday holatning yuzaga kelishining asosiy sabab bo'lib, marketing tadqiqotlarini sifatli olib borilmaganligi hisoblanadi.

Texnologik risklarni yuzaga kelish sabablari bo'lib, texnologik uskunani noto'g'ri tanlash, texnologik qarorlarni qabul qilishdagi xatoliklar, innovatsion loyihani ekspertizasidagi xatoliklar hisoblanadi.

Texnologik risklar to'liq inson omili bilan bog'liq bo'lib, investitsiya loyihasining samaradorligiga favqulodda kuchli ta'sir ko'rsatadi. Texnologik risklar ta'sirida butun boshli bir obyekt yo'q bo'lib ketishi mumkin. Dunyo amaliyotida, shu jumladan, O'zbekiston amaliyotida texnologik risklar tufayli yuzaga kelgan yo'qotishlarga ko'plab misollar keltirish mumkin. Masalan, Sardoba suv omborining o'pirilib ketishi texnologik riskka yorqin misol bo'la oladi.

Milliy valyutaning keskin qadrsizlanishi natijasida benefitsiarning milliy valyutadagi mablag'lari xorijdan import qilinadigan uskunalarining to'lovini amalga oshirish uchun yetarli bo'lmay qoladi. Ayniqsa, milliy valyutasi uzoq yillardan buyon qadrsizlanib kelayotgan O'zbekiston uchun moliyaviy risklar dolzarb ahamiyat kasb etadi.

TADQIQOTNING MAQSADI

Tadqiqotning asosiy maqadi O'zbekiston eksportini rivojlantirishda turizm industriyasi hissasini oshirish va uni qo'llab-quvvatlashning metodologik asoslarini aniqlashdan iboratdir.

MATERIALLAR VA TADQIQOT USULLARI

Mazkur tadqiqotning asosiy manbalari Jahon sayyohlik tashkiloti, Butunjahon turizm va sayohatlar kengashi, jahonning Internet-manbalari, O'zbekiston Respublikasining rasmiy statistik va huquqiy axborotlari manbalari hisoblanadi.

Mavzu yuzasidan tadqiqotlarni olib borishda iqtisodiy hodisa va voqeiklarni o'rganishning ilmiy usullari – taqqoslash, tahlil va sintez baholash, guruhlash, umumlashtirish, kuzatuv, abstrakt-mantiqiy fikrlash kabi usullari qo'llanildi.

OLINGAN NATIJALAR

Dunyo turizm industriyasida ro'y berayotgan o'zgarish va rivojlaishlarga hamohang ravishda hamda mavjud imkoniyat va salohiyatlar asosida O'zbekistonda eksport hajmini oshirishda turizm industriyasining ishtirokini oshirishga doir chora-tadbirlarni tahlil qilish natijalari quyidagi imkoniyatlarni taqdim etdi:

- “2020-yilda xalqaro turistik oqim o'tgan yilga nisbatan 1 mlrd. kishiga yoki 73 %ga kamayib ketdi, buning oqibatida 1,3 trln. AQSh dollariga teng turizm xizmatlari eksportidan daromad hamda 120 mln.gacha bo'lgan ish o'rinlari yo'qotilishiga olib keldi. Turizm eksportidan ko'rilgan zarar 2009-yildagi global iqtisodiy inqirozdan 11 marta yuqori bo'ldi. Bularning barchasi 2020-yilni butun kuzatuv tarixidagi xalqaro turizm uchun eng yomon yil deb atashga imkon beradi”, – deyiladi UNWTO bayonotida².
- UNWTOning ta'kidlashicha, sayohat cheklovlar, ayniqsa, og'ir bo'lgan Osiyo-Tinch okeani mintaqasida pandemiya turizmga eng katta zarar yetkazdi. Bu yerga kelganlar soni 2020-yilda 300 mln.ga yoki 84 %ga kamaydi. Yaqin Sharq va Afrikada pasayish 74%, Yevropada 70%ga kamaydi. Shu bilan birga, sayohatlar sonining 2019-yil bilan taqqoslaganda eng katta pasayishi Yevropa qit'asida qayd etilgan – 500 mln. kishi. Amerikada chet ellik sayyohlar kelishining kamayishi 69%ni tashkil etdi³;
- jahonda 2019-yilda yuqori rivojlanish cho'qqisida bo'lgan turizm sektori bo'yicha xarajatlarning taqsimoti 28,7 %i xalqaro va 1,3 %i ichki turizm xarajatlarini, 21,4 %i biznes maqsadlaridagi, 78,6 %ini dam olish maqsadlaridagi turizm xarajatlarini tashkil etgan⁴;

1 Modigliani F., Miller M. The Cost of Capital, Corporate Finance, and the Theory of Investment // American Economic Review, v. 48. (1958).

2 chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/viewer.html?pd

3 chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/viewer.html?pd

4 <https://www.tohology.com/hospitality/industry/economic-impact-of-travel-tourism/>

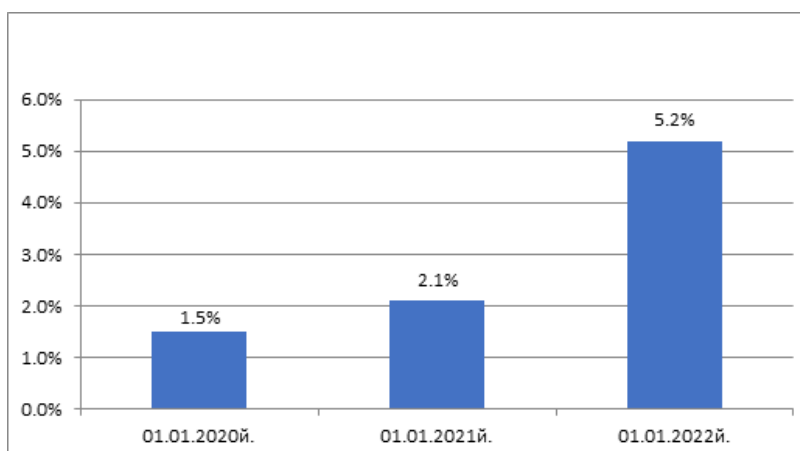

- O'zbekistonda 2020-yilda eksport hajmi 15,1 mlrd. AQSh dollarini tashkil etib, o'tgan yilga nisbatan 2,4 mlrd. AQSh dollariga kamaydi. 2021-yilning olti oy davrida esa eksport hajmi 7,1 mlrd. AQSh dollariga teng bo'lib, o'tgan yilning shu davriga nisbatan 0,8 mlrd. AQSh dollariga oshdi. Biroq, shu davrda turizm xizmatlari eksporti 44,7 mln. AQSh dollariga kamayib, 158,5 mln. AQSh dollarini tashkil etdi⁵;
- Iqtisodiy hamkorlik va rivojlanish tashkiloti (IHRT – OECD, Organisation for Economic Co-operation and Development) ma'lumotlariga ko'ra, 2021-yil yozida ichki turizm 2019-yilgacha bo'lgan darajada tiklanishi mumkin, lekin xalqaro turizm emas⁶. Sababi, tashqi turizmni tiklanishi va rivojlanishi ko'pgina omillarga bog'liq;
- O'zbekistonda koronavirus pandemiyasi boshlangan davrdan buyon barcha sohalar kabi turizm sohasini ham tiklash va rivojlantirish borasida muhim chora-tadbirlar amalga oshirib kelinmoqda. Buning amaliy natijalari sohaga oid huquqiy asoslarning takomillashtirilishi, tadbirkorlik subyektlari faoliyatini qo'llab-quvvatlash va rivojlantirishga doir ko'plab imtiyoz va preferensiyalarning taqdim etilayotganligi, qulay infratuzilma yaratish va investitsiyalarni jalb etish bo'yicha maqsadli dasturlarning amalga oshirilayotganligi, xususan, "2019–2025-yillarda O'zbekiston Respublikasida turizm sohasini rivojlantirish Konsepsiyasi"ning qabul qilinib, samarali ijrosi ustidan qat'iy nazorat ta'minlanganligi yaqin istiqbolda turizm industriyasining yanada yangi qirralar bilan rivoj topishi hamda turizm xizmatlari eksportining sezilarli darajada o'sib borishiga xizmat qiladi.

TAHLILLAR VA ULARNI MUHOKAMA QILISH

Respublikamiz tijorat banklari depozitlarining umumiy hajmida uzoq muddatli depozitlarning kichik salmoqqa ega ekanligi kuzatilmoqda. Masalan, respublikamizning yirki tijorat banklarida (TIF Milliy banki, Sanoatqurilishbank, Asakabank va Ipotekabank) 2021-yilning 31 dekabr holatiga, bir yildan ortiq muddatga jalb qilingan depozitlarning brutto depozitlar hajmidagi salmog'i esa, atigi 21,4 foizni tashkil etdi.

Ta'kidlash joizki, davlat dasturlari doirasida berilgan kreditlar bo'yicha muddati o'tgan qarzdorlik miqdori katta bo'lib, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 12-sentyabrdagi PQ–3270-son "Respublika bank tizimini yanada rivojlantirish va barqarorligini oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarorida Moliya vaziriga davlat dasturlari doirasida berilgan va qaytmagan kreditlarni tijorat banklariga qaytarish vazifasining yuklanganligi banklarning likvidligini ta'minlash nuqtayi nazaridan muhim amaliy ahamiyat kasb etadi.

3.1-rasm: O'zbekiston Respublikasi tijorat banklari kreditlarining umumiy hajmida muammoli kreditlarning salmog'i

3.1-rasm ma'lumotlaridan ko'rinadiki, 2019–2021-yillarda O'zbekiston Respublikasi tijorat banklari tomonidan berilgan kreditlarning umumiy hajmida muammoli kreditlarning salmog'i o'sish tendensiyasiga ega bo'lgan. Buning ustiga, 2022-yilning 1-yanvar holatiga ko'ra, ushbu ko'rsatkichning amaldagi darajasi uning umume'tirof etilgan darajasidan (3,0%) sezilarli darajada yuqori bo'lgan. Ushbu holatlar tijorat banklarining likvidligiga nisbatan kuchli salbiy ta'sirni yuzaga keltiradi.

2021-yil 1-yanvar holatiga muammoli kreditlarning tarkibida iqtisodiyot tarmoqlari kesimida sanoatning ulushi 28 foizni, savdo va umumiy ovqatlanish 13 foizni, qishloq xo'jaligi 11 foizni, uy-joy kommunal xizmat ko'rsatish 8 foizni, qurilish 5 foizni, transport va kommunikatsiya, moddiy va texnik ta'minotni rivojlantirish 1 foizni hamda boshqa sohalarining ulushi 32 foizni tashkil etdi.

⁵ O'zbekiston Respublikasi davlat statistika qo'mitasining rasmiy ma'lumotlari. // www.stat.uz

⁶ <https://www.fdiintelligence.com/article/80019?>

Quyidagi jadval ma'lumotlari orqali tijorat banklari kreditlarining foiz stavkasi darajasiga baho beramiz.

3.1-jadval: O'zbekiston Respublikasida makroiqtisodiy monetar indikatorlar (foizda)

Monetar indikatorlar	2018-y.	2019-y.	2020-y.	2021-y.
Inflyatsiyaning yillik darajasi	14,3	15,1	11,1	10,0
Markaziy bankning qayta moliyalash stavkasi	16,0	16,0	14,0	14,0
Tijorat banklarining milliy valyutada berilgan kreditlarining o'rtacha yillik foiz stavkasi	20,5	24,2	22,3	20,8

3.1-jadval ma'lumotlaridan ko'rinadiki, respublikamizda 2018–2021-yillarda inflyatsiya yillik darajasining pasayish tendensiyasi kuzatilgan. Bu esa, milliy pul tizimining mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishdagi rolini oshirish nuqtayi nazaridan ijobiy holat hisoblanadi.

3.1-jadvalda keltirilgan ma'lumotlardan ko'rinadiki, 2018–2020-yillarda O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining qayta moliyalash stavkasi pasayish sur'atiga ega bo'lgan. Bu esa, mazkur davr mobaynida inflyatsiya darajasining pasayish tendensiyasiga ega bo'lganligi bilan izohlanadi.

3.1-jadval ma'lumotlaridan ko'rinadiki, respublikamizda 2019–2021-yillarda tijorat banklarining milliy valyutada berilgan kreditlarining o'rtacha yillik foiz stavkasini pasayish tendensiyasi kuzatilgan. Bu esa, ushbu davr mobaynida Markaziy bankning qayta moliyalash stavkasini pasayish sur'atiga ega bo'lganligi bilan izohlanadi.

Taraqqiy etgan mamlakatlarning tijorat banklari depozitlarining yetariligi ta'minlangan bo'lib, talab qilib olinadigan depozitlarning brutto depozitlar hajmidagi salmog'i, odatda, 30 foizdan oshmaydi. Buning ustiga, mazkur banklarning joriy likvidligi, asosan Hukumatning qimmatli qog'ozlariga qilingan investitsiyalar hisobidan ta'minlanadi. Masalan, 2021-yilning 1-yanvar holatiga, Benk of Amerika aktivlarining umumiy hajmida hukumatning qimmatli qog'ozlariga qilingan investitsiyalarning salmog'i 11,1 foizni tashkil etdi⁷.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Turizm sohasidagi investitsiyalarni moliyalashtirish amaliyotini takomillashtirish bilan bog'liq bo'lgan quyidagi dolzarb muammolar aniqlandi:

- moliyalashtirish manbalarining yetishmasligi;
- turizm sohasida faoliyat yuritayotgan xo'jalik yurituvchi subyektlarning pul oqimini zaifligi;
- investitsiya loyihalarini bilan bog'liq bo'lgan risklarni boshqarish amaliyotini takomillashtirmaganligi;
- turizm sohasi subyektlarining tijorat banklarining kreditlaridan foydalanish darajasining past ekanligi (tijorat banklarida uzoq muddatli resurslarning yetishmasligi;
- banklarda muddati o'tgan kreditlar miqdorining katta ekanligi;
- kreditlarning foiz stavkalarini yuqori ekanligi; turizm sohasi subyektlarining kredit to'loviga layoqatlilik darajasining past ekanligi).
- turizm sohasida faoliyat yuritayotgan xo'jalik yurituvchi subyektlarning innovatsion faoliyatini rivojlantirmaganligi.

Turizm sohasidagi investitsiyalarni moliyalashtirish amaliyotini takomillashtirishga qaratilgan quyidagi takliflar va tavsiyalarni ishlab chiqdik:

1. Turizm sohasidagi investitsiya loyihalarini moliyalashtirish jarayonidagi asosiy risklarni (moliyaviy risklar, loyiha tashabbuskorlari bilan bog'liq risklar va loyihani amalga oshirish risklari) boshqarishni takomillashtirish va turizm xizmatlari eksportining infratuzilmasini yaxshilash yo'li bilan turizmni eksportdagi ulushini oshirish lozim.
2. Investitsiyalarni moliyalashtirishning innovatsion shakllari va usullarini (hissali ishtirok shaklidagi moliyalashtirish, venchurli moliyalashtirish, qoplanmagan va chaqirib olinmaydigan hujjatlashtirilgan akkreditivlardan foydalanish, kreditlarni bonifikatsiya qilish) turizm sohasidagi infratuzilma loyihalarini moliyalashtirish amaliyotiga qo'llash orqali infratuzilma obyektlarini moliyalashtirish hajmini oshirish zarur.
3. Turizm sohasidagi investitsiya loyihalarini moliyalashtirish jarayonini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash amaliyotining samaradorligini oshirish maqsadida innovatsion texnologiyalarni joriy qilish bo'yicha maqsadli dasturlarni moliyalashtirish, innovatsion investitsiya loyihalarini amalga oshirayotgan subyektlarga moliyaviy imtiyozlar berish, turizmni rivojlantirishga qaratilgan fundamental va amaliy tadqiqotlarni moliyalashtirish maqsadiga beriladigan davlat grantlari miqdorini ko'paytirish lozim.
4. Turizm sohasidagi investitsiya loyihalarini kreditlash hajmini oshirish maqsadida kreditlashning mavjud shakllaridan (kredit liniyasi ochish yo'li bilan kreditlash, sinditsiyali kreditlash, alohida ssuda hisobraqamidan bir marotabali kreditlash) kompleks foydalanishni yo'lga qo'yish kerak.

7 Bank of America. Annual Report. 2021. www.bankofamerica.com.

5. Moliyaviy resurslar taqchilligi sharoitida turizm sohasidagi investitsiya loyihalarini moliyalashtirishda ijtimoiy (yangi ish o'rinlari, hudud infrastrukturasini), iqtisodiy (moliyaviy iqtisodiy ko'rsatkichlar), byudjet (soliq va boshqa majburiy to'lovlar) samaradorligini yagona algoritmik yondashuv orqali kompleks baholash orqali tashkil qilishga ustuvorlik berish maqsadga muvofiq deb hisoblaymiz. Ushbu jarayonlarni raqamlashtirish, umumiy hamma uchun shaffof bo'lgan omillarni belgilab olish, loyihalarni hududiy, byudjet, ijtimoiy va iqtisodiy samaradorligi nuqtayi nazaridan aniq ko'rsatkichlarni belgilab olish hamda bunda innovatsion ishlanmalardan ham samarali foydalanish joiz.
6. Turizm sohasida faoliyat yuritayotgan xo'jalik yurituvchi subyektlarning qimmatli qog'ozlarni muomalaga chiqarish yo'li bilan uzoq muddatli moliyaviy resurslar jalb qilish amaliyotini takomillashtirish maqsadida, birinchidan, inflyatsiyaning mo'tadil darajasiga erishish (yillik 3%) va milliy valyutaning devalvatsiyasiga barham berish yo'li bilan korxonalar tomonidan chiqariladigan qimmatli qog'ozlarning investitsion jozibadorligini ta'minlashga ko'maklashish lozim; ikkinchidan, investorlarning korxonalarning uzoq muddatli qimmatli qog'ozlaridan olinadigan daromadlari soliqqa tortilmasligi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Bakhromov, A., Juraeva, N., Nurfayzieva, M., Oppokkhonov, N., & Egamnazarov, K. (2023). Sun'iy intellektning turizm sohasida xizmat ko'rsatish sifatini oshirishdagi o'rni.
2. Egamnazarov Kh., Bakhromov A., Nurfayzieva M., & Oppokkhonov N. (2023). Tourism Potential Of The Republic Of Karakalpakstan: An Exploration Of Cultural Heritage And Natural Beauty // Экономика и социум, (7 (110)), 104–110.
3. Egamnazarov, K. (2023). The Role of the Cities of the Great Silk Road of Uzbekistan in the Tourism of Uzbekistan. European Journal of Life Safety and Stability (2660–9630).
4. Khalilullayevna, D. M. (2023). Current Problems in Improving the Practice of Financing Investments in the Field of Tourism // European Journal Of Innovation In Nonformal Education, 3(6), 147–152.
5. Matkabulova, D. (2022). The Relationship Between Investment And Tourism: Insights From The Literature. Theoretical & Applied Science // Учредители: Теоретическая и прикладная наука, (3), 871–878.
6. Raximova, D. (2023). O'zbekistonda ziyorat turizmi rivojlanishining hozirgi tendensiyalari // Engineering problems and innovations.
7. Рахимова, Д. М. (2022). Диверсификация туристических услуг, MICE туризм // Архив научных исследований, 2(1). извлечено от <https://journal.tsue.uz/index.php/archive/article/view/1017>
8. Рахимова, Д. М. (2022). Туристско-ресурсный потенциал Узбекистана, как объекта караванинга // Архив научных исследований, 2(1). извлечено от <https://journal.tsue.uz/index.php/archive/article/view/964>
9. qizi Sa'dullayeva, G. S. (2019). Ta'lim xizmatlari bozorini marketing strategiyasini rejalashtirish // Turizm ilmiy-amaliy elektron jurnali, 1(1), 18–25.
10. Rustamovich, Dehkonov Burhon. "Analysis of the Development of Tourism in Uzbekistan." Journal of International Business Research and Marketing 5.6 (2020): 28–33.
11. Rustamovich, Dehganov Burkhan. Financing Domestic Tourists And Export Of Tourism Services. // Fan, ta'lim, madaniyat va innovatsiya 2.3 (2023): 35–37.
12. Sa'dullayeva, G. (2020). Turizm xizmatlari bozorida ta'lim turizmi tushunchasi mohiyati va uni rivojlantirishning xorij tajribalari. Innovatsion texnologiyalar, (2 (38)), 98–100.
13. Xushnazarova Maxzuna Gulamdjanovna. (2023). Turizm tarmog'ida milliy hunarmandchilik mahsulotlarining o'ziga xos xususiyatlari. // Journal Of Economy, Tourism And Service, 2(7), 107–112. Retrieved from <http://jets.innovascience.uz/index.php/jets/article/view/75>
14. Xushnazarova, M. G. (2020). "Upravleniya znaniyami" v industrii turizma. Ekonomika i sotsium, (12–2 (79)), 390–394.
15. Махзуна, Х. Г. (2023). Strategy For Increasing The Attractiveness Of National Tourism Products (In A Basis Of Craftsmanship): Стратегия повышения привлекательности национальных туристических продуктов (на основе ремесленничества). Молодой специалист, 2(14), 24–27.
16. Gulamjanovna, M. K. (2023). Current Issues Of Tourism Potential Of Uzbekistan And Its Development. Scientific Aspects And Trends In The Field Of Scientific Research, 1(10), 342–346.
17. Хушназарова, М. (2022). Туристское образования и проведение научных исследований за рубежом. Архив научных исследований, 2(1). извлечено от <http://journal.tsue.uz/index.php/archive/article/view/1224>
18. Хушназарова М. Г. и др. Краткий обзор истории Азиатского города Самарканд //Academic research in educational sciences. – 2021. – Т. 2. – №. 2. – С. 835–842.
19. Очилова Х. Ф. Перспективы этнопарков в Узбекистане //Туризм и гостеприимство. – 2020. – №. 1. – С. 69–75.
20. Очилова Х. Ф., Умирова Д. С. Гастрономический туризм: теория и практика. – ООО ДиректМедиа, 2021.
21. Очилова Х. Ф. Восстановление туризма в Узбекистане после пандемии //Туризм и гостеприимство. – 2020. – №. 2. – С. 70–75.
22. Makarova, Elena, and Hilola Ochilova. "International research activities and harmonious development of student's personality." E3S Web of Conferences. Vol. 291. EDP Sciences, 2021.

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2023. № 10

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot"
jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining

2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

